

PROSLOV RUDOLFA STEINERA Rudolf Steiner

Kobieřice 11. června 1924

Dovolte mi, abych nejprve vyjádřil své hluboké uspokojení z toho, že došlo z popudu hraběte Keyserlingka k vytvoření takzvaného pokusného kruhu, který byl nyní dále rozšířen o zájemce ze zemědělské oblasti, jež se poprvé zúčastnili takového shromáždění. Založení tohoto kruhu následovalo poté, co pan Stegemann podlehl mnoha prosbám a svolil, že bude ostatní informovat o tom, o čem jsme spolu, on a já, během posledních let mluvili a co se týkalo různých aspektů zemědělství a co on také - a za to si zaslouží veliké uznání - na svém zemědělském statku různým způsobem odzkoušel. Z toho se pak odvinula diskuse mezi ctěným hrabětem Keyserlingkem a panem Stegemannem, která vyústila ve vytvoření dnes předčítané rezoluce, což pak vedlo dále k tomu, že jsme se zde dnes takto sešli.

Je velice potěšitelné, že se dal dohromady určitý počet osob, které v návaznosti na pokyny, jež jsou zde na těchto přednáškách uváděny - zatím se samozřejmě nemůže jednat o nic jiného než o pouhé pokyny, určité označení směru - hodlají provádět pokusy, aby tyto pokyny potvrdily a ukázaly, jak se dají prakticky aplikovat. Musíme si však v tomto okamžiku, kdy takto uspokojivě vzniká něco nového, uvědomit, že je třeba zhodnotit zkušenosti, které jsme získali v jiných praktických oblastech anthroposofického hnutí. Především je třeba vyhnout se chybám, které náležitě vyluly na povrch teprve v době, kdy se od, abych tak řekl, centrální anthroposofické činnosti přešlo k činnosti periferní, kdy se přešlo k uvádění toho, čím anthroposofie být má a být může, do nejrůznějších oblastí života. Pro práci, která na tento zemědělský svaz čeká, bude pak poučná především ta zkušenost, kterou jsme získali při zavádění anthroposofických přístupů v oblasti všeobecně vědecké.

Podívejte se, když k něčemu takovému dojde, tak proti sobě ne s tak docela úplným pochopením zpravidla stojí na jedné straně lidé, kteří dosud s určitou věrností a oddaností spravovali takřkajíc centrální věc anthroposofie, a na druhé straně lidé, kteří stojí na periférii a kteří tuto věc chtějí vnést do konkrétní oblasti života. V míře vrchovaté jsme to zažili při spolupráci s našimi vědeckými ústavami. Na jedné straně tu jsou tedy anthroposofové jako takoví, anthroposofové, kteří v onom centru anthroposofii žijí, pro které je světovým názorem, kteří ji možná každíčkou minutu nesou s velkou vroucností světem. Jsou tu anthroposofové, kteří anthroposofii konají, kteří ji milují, pro které se stává životním obsahem. Jejich představa je pak zpravidla - ne bez výjimky - taková, že učinili něco významného, když někde někoho zase získali pro anthroposofii. Těmto lidem, jestliže něco dělají, jde vlastně jen o to, aby získávali ostatní pro anthroposofii a představují si, že je ty lidi třeba získat se vším všudy, že je třeba je získat - promiňte mi ten výraz - i s chlupama, třeba nějakého univerzitního profesora v oboru přírodních věd. Takoví anthroposofové mají pak ve své dobrotě a lásce samozřejmě zato, že je možné udělat ze dne na den z nějakého zemědelce anthroposofa, Proslov Rudolfa Steinera **udělat z jeho statku, se vším, co k tomu patří, s produkty, které dává okolnímu světu, udělat z něj anthroposofický podnik. Tak si to představují „centrální“ anthroposofové. To je samozřejmě omyl. A i když mnozí z nich budou tvrdit, že jsou mými věrnými stoupenci, je tomu většinou tak, že i když jsou svým smýšlením věrnými stoupenci, tak**

.
. .
. .
. .
.....%

přesto vůbec neposlouchají, co v rozhodujících chvílích říkám. Neslyší, když například říkám: Je naivní myslet si, že je možné získat nějakého profesora nebo jiného vědce ze dne na den pro anthroposofii. To je vyloučeno. Člověk, který by se takto zbavil své dvacetileté nebo třicetileté minulosti, by si za svými zády vykopal pořádnou propast. Tyto věci je třeba vidět reálně.

Anthroposofové se často domnívají, že život spočívá v myšlení. Život, to však není jen myšlení. Tyto věci si musíme říci, aby padly na úrodnou půdu. Toto si totiž neuvědomili mnozí z těch, kteří to mysleli dobře a chtěli nějakou oblast života spojit s anthroposofií a stále ještě se mylně domnívají, že je třeba postupovat přesně takovým způsobem, jakým se dosud ve vědě postupovalo. Existuje například řada lidí, kteří u nás pracují v oblasti lékařství. Ti došli k závěru, že by lékaři měli svou dosavadní lékařskou metodou aplikovat to, co poskytuje lékařství anthroposofické. V tomto směru je paní dr. Wegmanová naprostou výjimkou; jedině ona si uvědomovala, čeho je naší Společnosti třeba.

Nuže, čeho jsme tu svědky? Nejedná se tady ani tak o rozšíření oné centrální anthroposofie, nýbrž o rozšíření anthroposofického přístupu vůbec. Jsme pak kolikrát svědky toho, že vědci, kteří se tím cítí být osloveni, řeknou: Jistě, to jsme dosud také dělali, na to jsme přece odborníci, to zvládneme našimi metodami, o tom si můžeme bezpochyby udělat vlastní úsudek. Ale to, co nám tady předkládáte vy, to odporuje tomu, k čemu jsme došli pomocí našich metod my. Tito lidé pak řeknou, že to je špatně. A už se nám také stalo, že když to člověk chtěl po těchto vědcích čistě jen zopakovat, tak tvrdili, že to oni umí lépe. Nedá se v těchto případech popřít, že to umí aplikovat lépe, již jen z toho důvodu, že ve vědě vlastně v posledních letech metody vlastní vědu pohltily. Vědy už dnes sestávají jenom z metod. Už se nepouštějí do věci samotné, protože jsou stráveny a rozloženy vlastními metodami. Takže dnes existují výzkumy, které však postrádají obsah. A tak se nám stalo, že vědci, kteří měli vzorově exaktní metody, se rozčilovali, když se objevili anthroposofové a nedělali nic jiného, než že se obsloužili naprosto stejnými metodami. Co se tím dá dokázat? U těchto pokusů, které se dělají v Biologickém ústavu, se neukázalo nic jiného, než že se tyto lidé rozčilovali, když naši vědci hovořili na svých přednáškách o totožných metodách. Rozčilovali se, protože slyšeli věci, které byli zvyklí znát jen v jistých myšlenkových souvislostech; tyto věci slyšeli znovu.

Zažili jsme však něco jiného, co bylo důležité. A to: Několik našich vědců se rozhodlo, že budou postupovat podle těch druhých a na chvíli se vzdají své metody. Udělali to půl na půl, tak, že v první části postupovali zcela vědecky, správně ve svých analýzách použili metody vědy. Tehdy se posluchači rozzlobili: Co nám to tady fušují do řemesla, co to má znamenat? To je drzost, takto diletantsky nám fušovat do naší vědy! Tehdy řečníci přistoupili ve druhé části k vlastnímu životu. Tady už ale nemohli

postupovat podle starých vědeckých metod, neboť tyto poznatky jsou prostřednictvím anthroposofie získávány z nadsmyslových oblastí. A ti, co se předtím tak rozzlobili, nyní náhle úžasně zpozorněli, dychtivě naslouchali každému slovu a začínali se pro tyto věci zapalovat. Anthroposofie těmto lidem nevdala; co však nesnesli - a musím přiznat, že právem - byl onen slepenec, ono *Mixtum compositum* anthroposofie a vědy. S tím se člověk moc daleko nedostane.

Proto musím s velikým povděkem kvitovat to, že z podnětu hraběte Keyserlingka se nyní chce zemědělský svaz připojit k tomu, co bylo v Dornachu založeno jako Přírodovědecká sekce. Tato sekce vzešla, stejně jako to ostatní, co se k nám nyní dostává, z Vánočního zasedání. Z Dornachu tedy už bude vycházet to, co odsud vycházet má. Na základě anthroposofie samotné už zde objevíme ty nejexaktnější vědecké metody a zásady. Nemohu však samozřejmě souhlasit s tím, co řekl hrabě Keyserlingk, že uvedený zemědělský svaz má být pouhým výkonným orgánem. Uvidíte sami, že z Dornachu bude vycházet jen něco na způsob určitých zásad, údajů, které budou vyžadovat od každého, kdo bude chtít spolupracovat, aby spolupracoval naplno. Dokonce - a to se ukáže na konci mých přednášek, první pokyny uvedu již na konci dnešní přednášky - vám vy poskytnete podklady pro vůbec první práci, která nás v Dornachu čeká. Zásady, které uvedeme, budou takové, že teprve na základě odpovědí, kterých se nám dostane, budeme moci něco dělat. Čili již od samého začátku budeme potřebovat aktivní, co možná nejaktivnější spolupracovníky, nikoli pouze výkonné orgány. Protože podívejte se, uvedu jednu věc - již několikrát jsme o tom hrabě Keyserlingk i já v těchto dnech mluvili - zemědělský statek je vždy v tom smyslu individualitou, že nikdy není stejný jako nějaký jiný statek. Klima a půdní poměry dávají vůbec první základ individuality zemědělského statku. Statek ve Slezsku je jiný než statek v Durynsku nebo jižním Německu. Jsou to skutečné individuality. Uvědomte si, že podle anthroposofického smýšlení nemá zevšeobecnování, nemají abstrakce vůbec žádnou hodnotu. A ještě menší hodnotu mají v případě, že chce člověk zasahovat do praxe. K čemu je dobré hovořit pouze všeobecně o těchto praktických otázkách, o zemědělských statcích!

Všeobecně je třeba se zaměřit na to, co je konkrétní. Pak člověk přijde na to, co je třeba učinit. Samozřejmě, že je nutné, tak jako se ta nejrozličnější slova skládají z dvaatřiceti písmen, i ta opatření, jež budou uvedena v následujících přednáškách, neboť se z nich teprve bude skládat to, co člověk očekává. Jestliže se má na základě oněch 60 členů hovořit o praktických otázkách, pak se skutečně jedná o to, aby byly vypracovány praktické pokyny a podklady právě pro těchto 60 konkrétních zemědělců. V první řadě půjde tedy o to, abychom se poohlédli po tom, co už v této oblasti víme. Z toho teprve vyplyne vůbec první pokusná řada a půjde o to, aby se pracovalo opravdu prakticky. K tomu potřebujeme co nejaktivnější členy. Co potřebujeme, to jsou vůbec v Anthroposofické společnosti skuteční praktikové, kterým je jasné, že v praxi se celá řada věcí nedá realizovat

Á

Á

Á

Á ·

Á

Á

ÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁ

ze dne na den. Jestliže ti, které jsem nazval centrálními anthroposofy, věří, že si nějaký profesor nebo zemědělec či lékař, poté, co celá desetiletí žil v určitém prostředí, může ze dne na den osvojit anthroposofické přesvědčení, tak se velice mýlí. U zemědělců se to ukáže obzvlášť zřetelně. Zemědělský anthroposof by mohl, pokud by k tomu byl dostatečně idealistický, mezi svým devětadvacátým a třicátým rokem naplno nastoupit do anthroposofického vlaku, a to i ve vztahu ke svému zemědělskému statku. Můžeme však totéž očekávat od jeho polí a vůbec od vybavení statku, které hraje roli prostředníka mezi ním a konzumentem atakdále? Z nich přece nemůžete udělat mezi devětadvacátým a třicátým rokem rovnou anthroposofy. Když pak člověk pozná, že to nejde, ztratí hned velmi často odvahu.

Právě o to zde však jde, aby člověk hned neztrácel odvahu, nýbrž aby si uvědomil, že není důležitý okamžitý úspěch, ale bezpodmínečná práce. Člověk koná tolik, kolik je jen možné. Jeden dokáže více, druhý zase méně. Nakonec člověk učiní tím více, jakkoli paradoxně to zní, čím omezenější bude území, na němž bude tímto naším způsobem hospodařit. Na menší ploše, není-liž pravda, na menší výměře člověk nena- páchá tolik škod, jako na velké ploše. Na malém pozemku se také rychleji může projevit zlepšení, ke kterému dojde díky anthroposofickým zásadám; zde totiž není nutné měnit tolik věcí. A tak se zde i pozitivní efekt projeví snáze než na velkém statku. Tyto věci však musí skutečně souhlasit - právě v tak praktické oblasti, jako je zemědělství - má-li mít tento svaz úspěch. Je to velmi pozoruhodné; hodně se mluvilo o rozporu mezi hrabětem Keyserlingkem a panem Stegemannem při první schůzi svazu. Ovšem mluvilo se o tom v dobrém a bez ironie, neboť to ostatní potěšilo. A takto postupně krystalizují určité rozdíly, takže jsem měl skoro zato, že je třeba uvažovat o tom, zda by onoho večera neměl být vyhledán někdo z anthroposofického představenstva, aby přišel a sjednotil tyto znesvářené duchy. Postupně jsem se však přesvědčil o tom, že to, k čemu zde došlo, je vlastně základem určité intimní tolerance mezi zemědělci, základem jisté intimní kolegiality. Pouze s tím rozdílem, že zemědělci mají už zkrátka drsnou slupku.

Jde skutečně o to, že zemědělec si musí více než kdokoli jiný chránit svou vlastní kůži a že mu také každý rád mluví do jeho věcí, kterým ovšem může rozumět jedině on sám. Člověk pak na tomto základě opravdu objeví jistou toleranci. To všechno je třeba v tomto svazu správně vnímat. Zmiňuji se o tom jen proto, že si skutečně myslím, že je nutné, abychom již od samého začátku postupovali správně. A tak bych chtěl ještě jednou vyslovit své nejhlubší uspokojení z toho, k čemu zde díky vám došlo. Jsem přesvědčen, že jsme neopomněli zkušenosti Anthroposofické společnosti a že to, co se zde zrodilo, bude velikým požehnáním a že i ze strany Domachu dojde k aktivní a usilovné spolupráci s těmi, kdo chtějí být v této věci našimi aktivními spolupracovníky. Nezbyvá nám, než se radovat z toho, co se zde v Kobieřici zrodilo.

Pokud mi ovšem hrabě Keyserlingk opakovaně říká, jaké jsem na sebe vzal

Á
Á
Á
Á
Á
Á
Á

Á

břemeno, když jsem přijel sem do Kobieřice, tak na to musím odpovědět, aniž bych chtěl vyvolat nějaký střet: Jakoupak já jsem s tím měl námahu? Musel jsem sem přijet a nyní zde mám ty nejlepší a nejbáječnější podmínky. Všechnu nepříjemnou práci dělají jiní a já abych celý den jen řečnil. Jde ovšem o řečnění, před nímž jsem měl tak trochu respekt, neboť je to pro mne nová oblast. Moje námaha nestojí za řeč. Pokud se ale podívám na obtíže, které s tím jsou spojeny pro hraběte Keyserlingka a celý tento dům, co je zde všechno třeba učinit, pak musím říci, že to, co zde všechno muselo být vykonáno, abychom se tu mohli takto sejít, považuji za nekonečně větší zásluhu než to, že jsem se já posadil do hotového. A právě v tomto bodě nemohu s panem hrabětem souhlasit. Proto bych vás chtěl poprosit, abyste za všechno, čeho si ceníte v souvislosti s uskutečněním tohoto zemědělského kurzu, poděkovali jemu a především abyste pomysleli na to, že pokud by na mě s takovou železnou vytrvalostí nebyl naléhal a neposlal svého zástupce do Domachu a vůbec nepolevil, tak by se vedle oněch mnoha akcí, které z Domachu vzešly, tento do nejuvýchodnějšího kouta přeložený kurz snad vůbec ani neuskutečnil. Nemohu v žádném případě souhlasit s tím, aby mi někdo vyjevoval své pocity vděčnosti, neboť ty patří skutečně v maximální míře hraběti Keyserlingkovi a celému jeho domu. To je to, o čem jsem se chtěl ještě zmínit v diskusi.

Nelze toho předem mnoho říci; snad jen tolik, že budeme v Domachu potřebovat zprávu od jednotlivých zemědělců, kteří chtějí pracovat v tomto kruhu. Chtěli bychom vědět, co má pod povrchem půdy, co nad ním a jak spolu tyto dvě věci vycházejí. Jestliže mají mít nějaké podklady smysl, tak člověk musí přesně vědět, jak se mají věci, kterých se tyto podklady týkají. To znamená, že to, oč se zde jedná, znáte na základě vlastní praxe ještě lépe než my v Domachu: Vlastnosti půdy na příslušném statku, jaký je tam lesa kolik ho tam je, co sena onom statku chovalo a pěstovalo v posledních letech, jaké byly výnosy, zkrátka, musíme vědět v podstatě všechno, co musí vědět každý zemědělec, chce-li rozumně, řekněme, podle svého selského rozumu spravovat vlastní statek. To jsou první údaje, které potřebujeme: Jaká je situace na statku a jaké zde zemědělec učinil zkušenosti. To by tak bylo v krátkosti všechno. Jak tuto zprávu sepsat, to se ještě během tohoto zasedání ukáže. Ještě se dostaneme k hlediskům, jež některým z vás, abych tak řekl, ukážou, jaké jsou souvislosti mezi tím, co půda nakonec poskytne, a tím, čím půda a její okolí vůbec je.

Myslím, že těmito slovy jsem charakterizoval to, co si jako podklady přál pan hrabě od členů kruhu. Přátelská a milá slova, která k nám všem pronesl ctěný pan hrabě a ve kterých provedl rozlišení na rolníky a vědce, kdy to nastínil tak, že v zemědělském kruhu se nacházejí rolníci a v Domachu sedí vědci, tato tendence nesmí, nemůže takto zůstat. Musíme takříkajíc srůstat. V Domachu musí zavládnout tolik rolnického ducha, kolik ho jen i přes onu vědeckost zavládnout může. A věda, která bude vycházet z Domachu, musí být taková, aby osvětila i tu nejkonzervativnější selskou „palici“. Doufám též, že šlo jen o pouhou přívětivost,

Á
Á
Á
Á
Á
Á
Á

Á

když hrabě Keyserlingk řekl, že mi nerozumí. Je to zvláštní druh přívětivosti. Neboť já se domnívám, že budeme jako dvojčata, Dornach a zemědělský kruh, že budeme srůstat. Nakonec mne pan hrabě nazval velkým rolníkem. Nuže, to ukazuje, že také cítí, že bychom mohli vzájemně srůstat. Avšak pohledte, já skutečně nemohu být osloven pouze oním nepatrným počátečním pokusem s mícháním hnoje, do kterého jsem se, dříve než jsem se sem dostavil, musel pustit. Je třeba v tom pokračovat, neboť jsem nemohl míchat dostatečně dlouho; je třeba míchat velmi dlouho, já jsem s mícháním jen začal a pak bylo třeba pokračovat.

Ale to všechno jsou jen maličkosti. Ovšem v tom jsem vlastně nevyrůstal. Vyrůstal Proslav Rudolfa Steinera

jsem vsuktu v rolnickém prostředí. Svým smýšlením jsem rolnictví nikdy neopustil. Vždyť jsem - je o tom zmínka i v mém životopise - sázal brambory, třebaže ne na tak velkých statcích, jako je tento zde. Nepečoval jsem sice o koně, ale o prasata ano nebo jsem při tom alespoň pomáhal, také jsem se v nedalekém sousedství pomáhal starat o krávy. K tomu všemu jsem měl ve svém životě dlouhý čas velmi blízko, v zemědělství jsem pomáhal a díky tomu cítím dnes k zemědělství přinejmenším náklonnost, neboť v zemědělství jsem vyrůstal. To všechno mne ovlivnilo daleko více než ta chvilka, kdy jsem nyní míchal hnůj. V tomto smyslu bych chtěl opět některým lidem poněkud odporovat a rád bych zde uvedl, že pokud se nyní ohlédnu nazpět ve svém životě, pak tím rolnicky nejhodnotnějším není onen velký rolník, nýbrž rolník malý, který právě jako malý chlapec pracoval na selském dvoře. Má-li k tomu nyní dojít ve větším měřítku, má-li to získat charakter vědeckosti, pak to bude vycházet skutečně z - dolnorakousky řečeno - sedlácké paličatosti. Tyto mé zážitky z dětství mi poslouží více, než to, co jsem si osvojil později. Proto mne považujte za tohoto malého rolníka, který získal lásku k zemědělství a který si vzpomíná na své „malorolnictví“ a opravdu díky tomu dokáže pochopit, co nyní v tzv. rolnickém stavu v zemědělství žije. Mohu vás ujistit, že pro to budeme mít v Domachu porozumění. Vždy jsem zastával názor, který nebyl míněn tak ironicky, jak byl, jak se zdá, chápán, že tato hloupost - hovořil jsem o pošetilosti - je pak před Bohem, před Duchem moudrosti. Vždy se mi totiž to, co si rolníci mysleli o svých věcech, zdálo nesrovnatelně chytřejší, než co si mysleli vědci. Vždycky se mi to zdálo mnohem chytřejší a zdá se mi to tak i dnes. Raději si poslechnu to, co příležitostně poví někdo, kdo pracuje přímo na poli, o svých zkušenostech, než abych poslouchal všechny ty ahrimanské statistiky, které produkuje věda. A byl jsem vždy velmi rád, když jsem si něco takového mohl poslechnout, neboť jsem to vždy shledal mimořádně moudrým. A právě v oblasti praktického působení, v oblasti aplikace shledával jsem vědu vždy mimořádně hloupou. Jestliže ale má něco vědu udělat chytrou, pak je to právě „hloupost“ rolnictví. O to, abychom vnesli do vědy trochu rolnické „hlouposti“, o to usilujeme v Domachu. Pak se tato hloupost stane moudrostí před Bohem. Jestliže se tímto způsobem pustíme do společné práce, pak to bude velmi konzervativní,

Á

Á

Á

Á

Á

ÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁ

zároveň však navýsost radikální a pokrokové počínání. Bude to pro mne navždy krásná vzpomínka, jestliže se právě tento kurz stane východiskem toho, že bude moudré rolnictví vneseno do ne snad přímo hloupé - to by ji urazilo - ale do, abych tak řekl, mrtvé metodiky vědy. Dr. Wachsmuth také odmítl takovou vědu, která je vlastně již mrtvá, a vyslovil se pro vědu živou, která má být teprve oplodněna rolnickou moudrostí. Srůstejme tedy tímto způsobem jako siamská dvojčata, Domach a zemědělský kruh! O dvojčatech se říká, že stejně cítí a stejně myslí. Budeme-li i my stejně cítit a stejně myslet, dostaneme se i v naší oblasti nejlépe kupředu.

Á

Á

Á

Á

Á

Á

Á

Á

Á

Á

Á

Á

Á

Á

Á

Á

Á

Á

Á

Á

Á

Á

Á

Á

Á

Á

Á

Á

Á

Á

Á

Á

Á

Á

Á

Á

Á

Á

Á

Á

Á

Á

Á

ÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁÁ